

Demografia de la pime industrial manufacturera catalana 1999- 2019 (1)

Setembre de 2021

Resum executiu

- *Als països tradicionalment industrials, el sector manufacturer té tendència a perdre pes relatiu en benefici dels serveis. El fenomen respon tant als canvis de preferències en el consum com a l'aparició de nous països competidors.*
- *Tanmateix, la producció industrial real mundial creix a una taxa anual acumulativa del 2,2%. Aquest dinamisme s'ha produït amb moviments entre protagonistes, situant-se Àsia (sobretot la Xina) com a líder manufacturer.*
- *Catalunya ha estat, i encara és, una economia de base industrial en el context europeu i també en l'espanyol: la manufactura, amb un 16,4% del VAB, representa entre 4 i 6 punts percentuals de VAB més que a Espanya.*
- *La producció manufacturera real els anys 2018 i 2019 (prescindim de l'excepcional 2020) va ser semblant a la dels anys "bons" (2000- 2007), després que la crisi (2008-2013) castigues severament el sector. De fet, el nombre d'empreses manufactureres a Catalunya entre 2008 i 2019 va caure un 14,8%; al conjunt de l'Estat, un 23,5%.*
- *Els INFORMES 8 i 9/2021 se centren en la manufactura catalana en el període 1999-2019, recollint dades anuals d'empreses i d'ocupats. Fem servir la base de dades PimesDat, de PIMEC, a partir de la qual elaborem l'Anuari de la pime catalana, amb garantia de rigor, homogeneïtat i comparabilitat. Formen el sector manufacturer: química, metall, material de transport, alimentari, tèxtil, paper i cautxú i altres. En aquest INFORMES donem dades de conjunt i en l'INFORMES 9/2021, detalls sector a sector.*
- *El 2019 l'estoc empresarial manufacturer català comptava amb 22.055 empreses, 12.248 menys que el 1999 (-36%); i amb 398.602 empleats, 140.932 menys que el 1999 (-26%).*
- *Per dimensió, la reducció d'empreses i de treballadors ha estat més acusada en microempreses i en petites empreses; com més grans (mitjanes empreses i grans empreses), més estabilitat presenten (en alguns casos creixement). El treball dona el detall del comportament de les microempreses, petites, mitjanes (i conjunt de pimes) i grans empreses, per a tots els sectors que, en conjunt, el 2019 van generar uns 37.500 milions d'euros de VAB.*
 - *Les indústries químiques, que representen el 23% del VAB manufacturer català el 2019 (prop de 8.500 milions d'euros), compten amb 1.320 empreses (357 menys que el 1999), però han augmentat la seva ocupació en 4.659 llocs de treball, per passar a ser el segon sector amb més empleats, concretament 62.150.*

- *Les indústries del metall (metal·lúrgia, maquinària i material elèctric), generen uns 9.300 milions d'euros de VAB (25% del total). El 2019 comptaven amb 8.913 empreses (2.971 menys que el 1999), i amb 111.127 empleats (50.472 menys que el 1999).*
- *El material de transport, amb uns 5.400 milions d'euros, aporta el 14% del VAB el 2019, any en què compta amb 580 empreses (208 menys que el 1999) i 48.201 empleats (10.245 menys que el 1999).*
- *L'alimentari a Catalunya genera uns 7.100 milions d'euros de VAB el 2019 (19% del total manufacturer). És el sector que ha reduït menys el seu nombre d'empreses entre 1999 i 2019 (concretament 71) i que acaba el període amb més empleats que al començament (21.575).*
- *La indústria tèxtil, cuir i confecció genera actualment uns 1.800 milions d'euros (5% del VAB manufacturer català) després de patir el pitjor drenatge combinat de recursos entre 1999 i 2019: compta amb 3.833 empreses menys (actualment n'hi ha 2.327) i 56.762 empleats menys (hi treballen ara 27.419 persones).*
- *El paper i arts gràfiques genera, el 2019, el 6% del VAB manufacturer català (uns 2.000 d'euros), comptabilitzant-hi 2.019 empreses (1.877 menys que el 1999) i 26.370 empleats (23.345 menys que el 1999).*
- *El cautxú, fusta i "altres" genera el 2019 uns 3.200 milions d'euros de VAB (9% del total català). Compta ara amb 3.454 empreses (2.931 menys que el 1999) i amb 40.066 empleats (26.341 menys).*
- *És evident que s'ha produït una "desindustrialització" en termes d'empreses i ocupats en la manufactura (sobretot pimes), però, en canvi, la producció industrial en termes reals se situa en els darrers anys en nivells només una mica per sota dels millors anys del principi de segle.*
- *En aquest INFORMES aportem dos factors que poden ajudar a explicar en part tot l'anterior: la productivitat del treball a la manufactura ha augmentat molt, ara és prop d'un 40% més alta que el 1999; d'altra banda, algunes estimacions situen la indústria en l'origen de més de la meitat del VAB català, entre altres raons pel creixement dels serveis a les empreses, que 2019 comptaven amb més empreses i empleats que la manufactura.*
- *Des de PIMEC defensem que cal potenciar la indústria manufacturera, aplanant-li el camí per recuperar aquell pes i protagonisme que va tenir en altres temps. Hi ha moltes línies de suport i; val la pena dedicar-hi recursos en benefici del progrés econòmic i social. El principal ingredient, l'empresariat de vocació industrial, hi és, i no és poca cosa. Cal apostar-hi.*

Introducció

La indústria va ser des dels seus inicis un motor de desenvolupament econòmic a Catalunya. El progrés experimentat com a conseqüència de la industrialització del país, pràcticament arreu del territori i d'una manera especial en el que després va esdevenir l'Àrea Metropolitana de Barcelona, ha estat evident.

Històricament Catalunya va ser pionera de la indústria a Espanya, que es va erigir des de bon principi en el seu principal mercat. En èpoques recents, sobretot a partir de la incorporació al Mercat Comú el 1986, aquella indústria tradicional centrada en el mercat interior va patir un daltabaix considerable. No només es van obrir les fronteres i la competència en el mercat intern, sinó que van començar a aparèixer nous actors en la producció industrial mundial. Si algun sector s'ha globalitzat per excel·lència, aquest és l'industrial, en termes de mercats i d'integració de les cadenes productives arreu del planeta. La indústria catalana s'ha hagut d'adaptar i, entre altres, ha hagut d'orientar-se cap a mercats exteriors, que actualment ja copen més vendes que les que es fan a Espanya.

En aquest context, és recurrent i les estadístiques són incontestables, que la nostra economia es terciaritzava, és a dir, augmenta el pes de les activitats de serveis en el món empresarial i de l'ocupació i, en conseqüència, del valor que generen en termes econòmics. Al mateix temps es percep que la nostra economia es desindustrialitza: el pes de la indústria baixa.

En aquest INFORMES fem un reconeixement de l'evolució de la indústria manufacturera mesurada a través d'alguns indicadors bàsics, com el nombre d'empreses i el nombre d'ocupats, i ho fem considerant un període prou dilatat de temps, concretament els anys que portem del segle actual.

Com a àmbit industrial d'interès, centrem l'atenció en la indústria més transformadora, el que coneixem com a indústria manufacturera, Prescindim deliberadament d'altres activitats que també es consideren industrials en les estadístiques com són Energia, gas, aigua i electricitat, o les Indústries extractives no energètiques (bàsicament extracció de minerals). Concretament, incloem en la indústria manufacturera aquestes activitats (entre parèntesis els codis de la Classificació Catalana d'Activitats Econòmiques 2009):

- Química (20 i 21)
- Metal·lúrgia, maquinària i material elèctric (24, 25, 26, 27, 28 i 33)
- Material de transport (29 i 30)
- Alimentari (10, 11 i 12)
- Tèxtil, cuir i confecció (13, 14 i 15)
- Paper i arts gràfiques (17 i 18)

- Cautxú, fusta i altres indústries (16, 22, 31 i 32)

Hi ha múltiples fonts estadístiques que permeten identificar com ha evolucionat l'estructura empresarial del sector manufacturer. Concretament podem destacar el DIRCE, o bé els centres de cotització i els afiliats a la Seguretat Social. Tanmateix, des de l'Observatori hem optat per utilitzar una font d'informació estadística secundària que és pròpia de PIMEC, PimesDat. Ens referim a l'*Anuari de la pime catalana*, un treball en forma de llibre que publiquem des del 2004, amb dades que es remunten al 1999.

L'elaboració de l'anuari descansa (com a més importants) en fonts estadístiques primàries com la Seguretat Social i el Sistema d'Anàlisi de Balanços Ibèrics (SABI). Sobre aquesta base, PIMEC ve fent el seu exercici anual de quantificació de diferents variables, sempre aplicant la mateixa metodologia, cosa que deixa constància de criteris en el tractament de les informacions de base i una comparabilitat temporal en principi força sòlida, ja que no hi ha variacions substancials de criteri.

Al llarg d'aquest treball, quan no indiquem el contrari, la font d'informació és PimesDat. Quan en gràfiques i taules no s'explicita la font d'informació, cal entendre que és PimesDat.

En concret, en aquest INFORMES tractem els aspectes següents:

- La indústria manufacturera catalana comparada amb l'espanyola, amb perspectiva temporal
- La indústria mundial creix, però guanyen protagonisme nous països productors
- L'evolució de la manufactura catalana des del 2000
 - o Teixit empresarial
 - o Grans empreses i pimes manufactureres
 - o Evolució per categoria de pimes
- Alguns factors que ajuden a explicar l'evolució de les empreses i de l'ocupació
- Conclusions

Deixem constància que en aquest INFORMES considerem la indústria manufacturera com un tot, sense distingir entre activitats, cadascuna de les quals té la seva evolució específica en el període temporal que ens ocupa. En l'INFORMES següent (9/2021) es detallen les dades més rellevants d'aquest document aplicades individualment a cada una de les set activitats manufactureres citades anteriorment.

1 Producció manufacturera a Catalunya i a Espanya

El sector industrial manufacturer català fa una aportació al valor afegit de l'economia que se situa en l'ordre de 35.000-40.000 milions d'euros corrents en els darrers cinc anys. Agafant l'últim any que podem considerar normal en el context de la pandèmia, el 2019, el VAB manufacturer va ser de 37.272 milions, un 16,3% del VAB total. Al conjunt de l'Estat espanyol, el mateix any aquest percentatge es xifrava en el 12,3%. El 2020, els valors absoluts es van reduir en un lloc i l'altre, i els percentatges van ser substancialment semblants (taula 1).

Taula 1. VAB de la indústria manufacturera a Catalunya i a Espanya, 2019 i 2020 (milions d'€)

	2019		2020	
	Catalunya	Espanya	Catalunya	Espanya
VAB MANUFACTURER	37.272	138.899	33.981	125.243
VAB TOTAL	229.347	1.129.010	206.959	1.023.836
% Manuf./Total	16,3%	12,3%	16,4%	12,2%

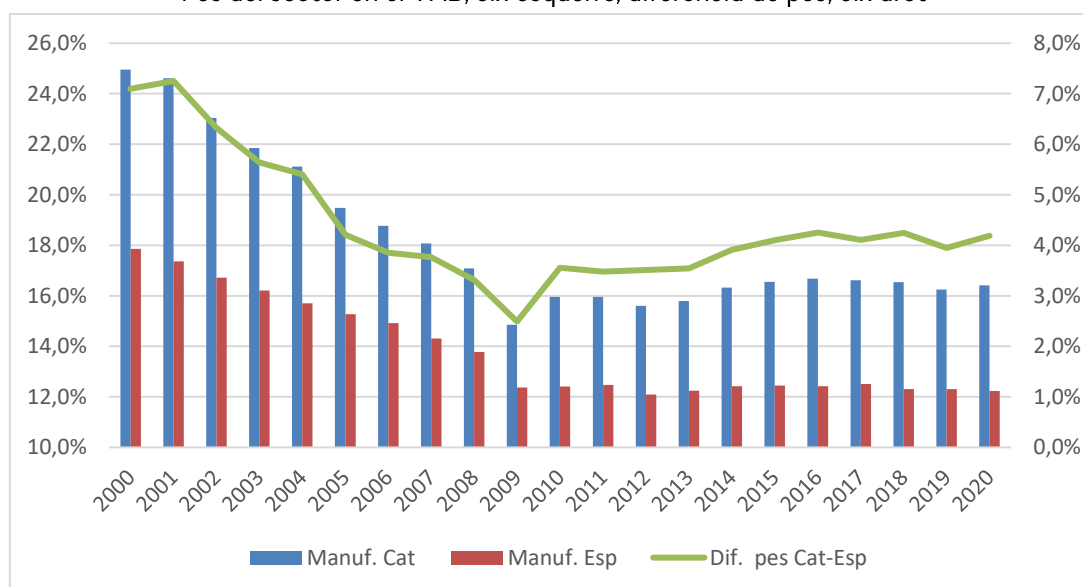
Font: Idescat

Si bé històricament s'havia dit que Catalunya era la fàbrica d'Espanya, pel fet que els inicis i la consolidació de la indústria es van produir a casa nostra, això s'ha anat difuminant en la mesura que altres territoris creixien també en aquesta d'activitat. Tanmateix, a Catalunya l'activitat manufacturera sempre ha representat un major pes econòmic que a la resta de l'Estat (gràfic 2).

En el període 2000-20 s'arrenca amb un pes sobre el VAB total del 24% (18% a Espanya) i s'acaba amb una mica més del 16% (12% a Espanya). La distància entre un espai i l'altre en els darrers anys es xifra en uns 4 punts percentuals.

Gràfic 3. Pes del VAB manufacturer comparat entre Cat i Esp 2000-2020

Pes del sector en el VAB, eix esquerre; diferència de pes, eix dret

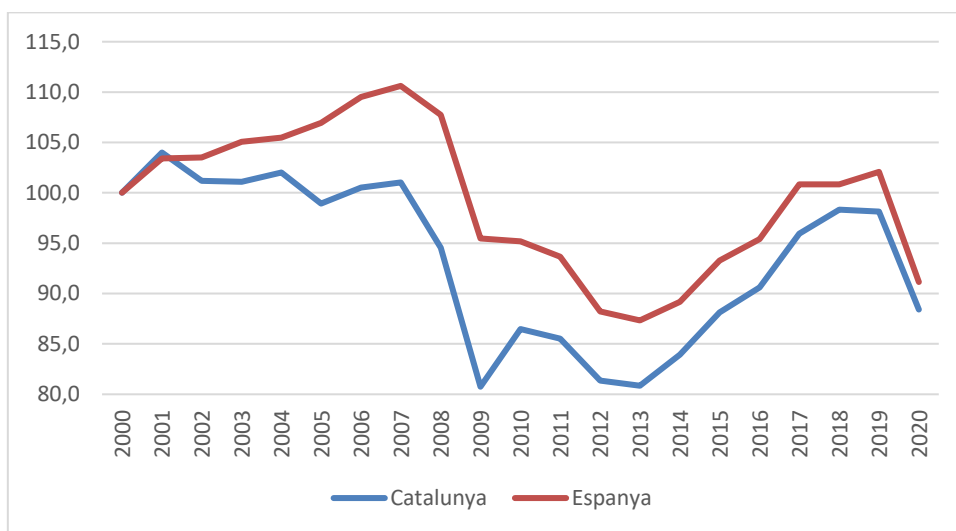

Font: Idescat

Com és sabut, les economies tradicionalment industrials s'han anat terciaritzant i la indústria ha passat a tenir pesos decreixents, entre altres coses perquè han sorgit amb força nous països productors, en particular a Àsia, amb un gegant destacat (la Xina) que es pot dir que s'ha convertit en la principal fàbrica del món.

A casa nostra, en el que portem de segle XXI, la producció industrial ha seguit un curs d'estabilitat que va durar fins al 2007, va enregistrar una caiguda profunda a partir de llavors fins al 2013, i es recupera posteriorment per situar-se el 2018 i el 2019 altra vegada en els nivells del 2007. A Espanya les coses van semblant (gràfic 2).

Gràfic 2. Evolució del VAB manufacturer real a Catalunya i a Espanya 2000-2020

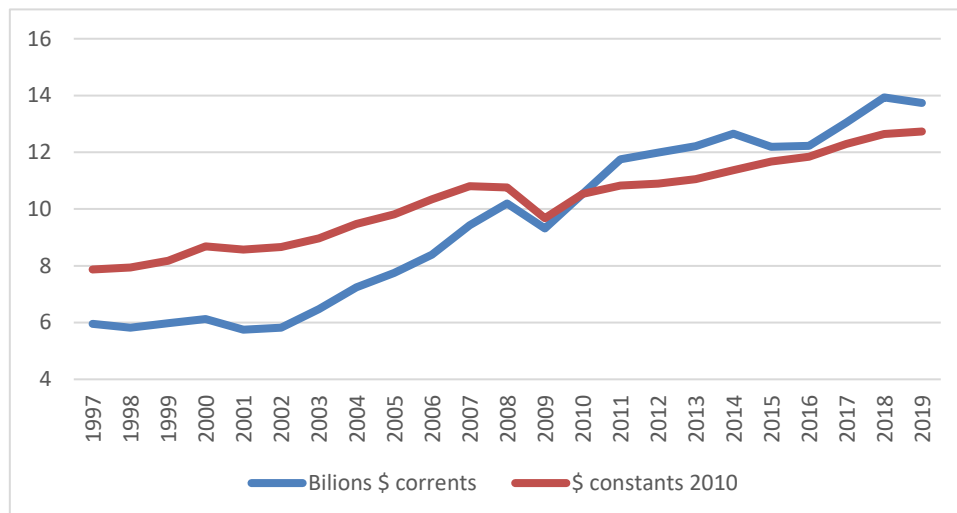
Font: Elaboració pròpia a partir d'Idescat

2 La indústria a nivell global creix, però canvien els actors

Malgrat el que podria indicar la baixada del pes del VAB manufacturer a Catalunya, la realitat és que la producció industrial manufacturera a nivell mundial es va situar el 2019 en un valor afegit de 13.740.000.000 milions de dòlars americans, xifra que contrasta amb els 5,83 bilions que sumava el 1997, és a dir, que en valors corrents va créixer a una taxa acumulativa anual del 3,9%.

En valors constants, agafant de referència dòlars del 2010, el valor afegit manufacturer mundial es va xifrar en 12,732 bilions de dòlars. El 1997 (també en termes constants) fou de 7,87 bilions, és a dir, va créixer a una taxa acumulativa anual del 2,2%. El gràfic 3 recull aquesta evolució.

Gràfic 3. Valor afegit de la indústria manufacturera mundial

Font: Banc Mundial

Som, doncs, davant d'un sector molt dinàmic a escala global, que evoluciona, tanmateix, a una taxa una mica inferior a la del conjunt de l'economia. En efecte, en valors constants de 2010, el PIB mundial es va xifrar el 2019 en 81.913.000.000 milions de dòlars, després de créixer en el mateix període indicat (des de 1997) a una taxa anual acumulativa del 2,7% en termes reals.

Segons el Banc Mundial, la producció mundial del sector industrial (incloses les indústries extractives) i de la construcció comptava, els anys 2017 i 2018, amb quatre potències que superaven el bilió de dòlars cada una. Eren aquestes:

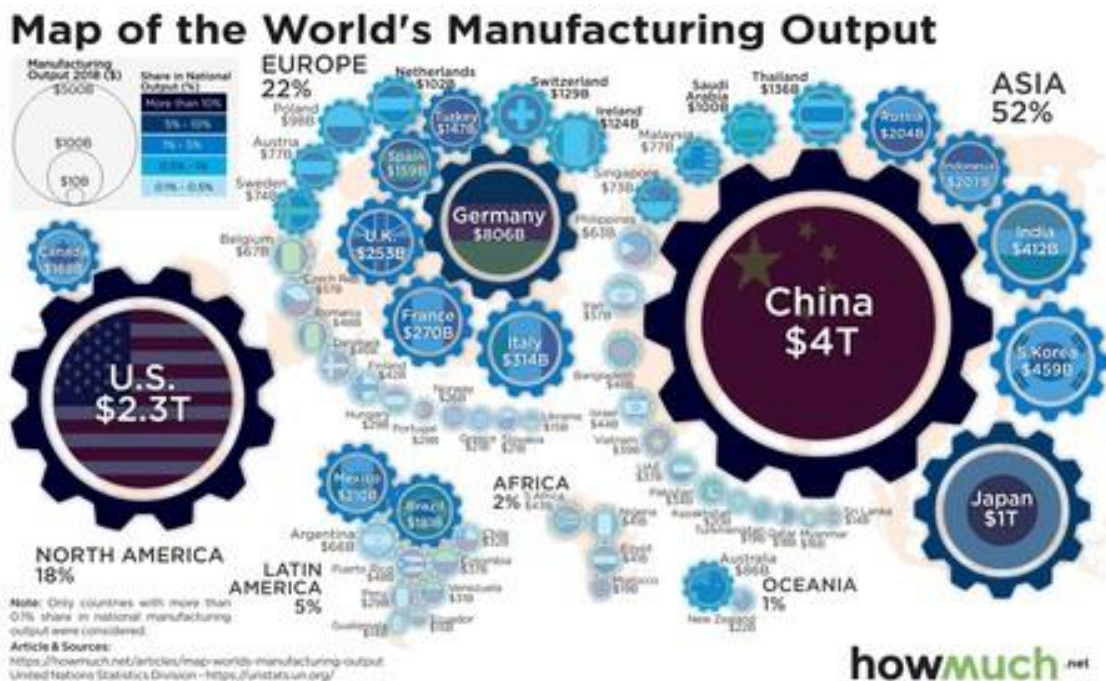
- Xina 5.532.090.000.000 (2018)
- Estats Units 3.547.890.000.000 (2017)
- Japó 1.416.390.000.000 (2017)
- Alemanya 1.084.080.000.000 (2018)

Espanya ocupa el lloc 17 en aquest rànquing.

Més específicament centrat en la indústria manufacturera, que és el nostre àmbit d'interès, en l'actualitat la Xina és un líder destacat en el panorama mundial, tal com es recull en la figura 1.

El gegant asiàtic representa prop del 30% de la producció manufacturera de tot el món en l'actualitat, havent superat amb escreix actors clàssics d'aquest sector com eren els Estats Units, el Japó o Alemanya. Alhora s'han incorporat en aquest escenari manufacturer mundial nous països que fa no gaires anys no tenien cap presència o la tenien molt baixa, com ara l'Índia, Corea del Sud o Indonèsia, entre altres.

Figura 1. Mapa de la producció manufacturera mundial

Per tant, ens trobem davant d'un tipus d'activitat en creixement i amb nous actors en els mercats que han irromput amb força fins al punt de liderar-los en molts àmbits i esdevenir motors destacats del procés de globalització de les economies.

La irrupció d'aquestes economies ha estat un dels factors que més ha alterat no només el predomini històric dels Estats Units, del Japó i de bona part dels països europeus en el món de la indústria manufacturera. I això es nota en l'estructura empresarial i en l'ocupació d'aquest sector tradicional.

Abans de conèixer com ha evolucionat a Catalunya la indústria manufacturera en els darrers anys, vegem breument l'estructura empresarial i d'ocupació que presenta aquesta activitat en països rellevants d'Europa, que, tanmateix, segueix disposant d'un volum notable d'empreses i dona feina a moltes persones.

3 Empreses i ocupats en la indústria manufacturera des del 2000

En aquest apartat del treball presentem l'evolució del nombre d'empreses i d'ocupats en la indústria manufacturera catalana. Prèviament a centrar l'atenció amb un cert detall a Catalunya, donem un cop d'ull a com ha estat l'evolució al conjunt de l'Estat espanyol.

3.1 Empreses i ocupació manufacturera a Espanya

D'acord amb el Directorio Central de Empresas (de l'INE), a Espanya hi havia el 2008, l'any en què comença la forta crisi posterior, 147.043 empreses manufactureres. Al final de la crisi, el 2013 n'havien desaparegut el 23,5%, una xifra idèntica a la que s'enregistrava el 2019. Així, la fase de recuperació no va significar un augment del nombre d'empreses.

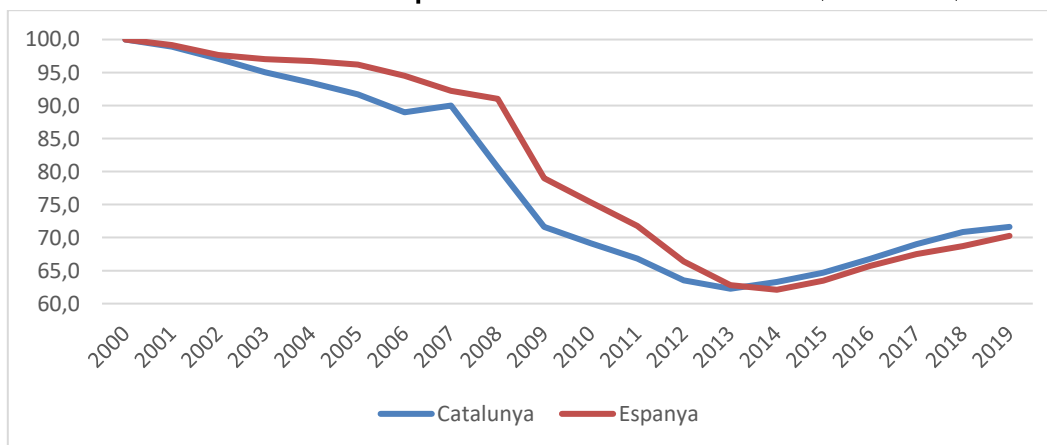
A Catalunya les dades del període de crisi no són d'una variació del 20% en el nombre d'empreses respecte al 2008, una xifra que es redueix gràcies al fet que durant la recuperació posterior al 2013 el teixit creix una mica, fins a situar la reducció global d'aquest període en el 14,8% (taula 2)

Taula 2. Evolució de les empreses manufactureres 2008-2019

	<u>Catalunya</u>		<u>Espanya</u>	
	<u>Empreses</u>	<u>Variació</u>	<u>Empreses</u>	<u>Variació</u>
2008	25.883		147.043	
2013	20.717	-20,0%	112.475	-23,5%
2019	22.055	-14,8%	112.445	-23,5%

Pel que fa a l'ocupació en la indústria manufacturera, aquest cop entre els anys 2000 i el 2019, a Espanya cau en 1.094.000 persones (un 37,9%) fins al 2014, i en 858.000 el 2019 (un 29,7%), ambdues xifres comparades amb el 2000. A Catalunya l'ocupació segueix una evolució semblant a l'espanyola (gràfic 4).

Gràfic 4. Evolució de l'ocupació manufacturera 2000-2019 (2000=100)

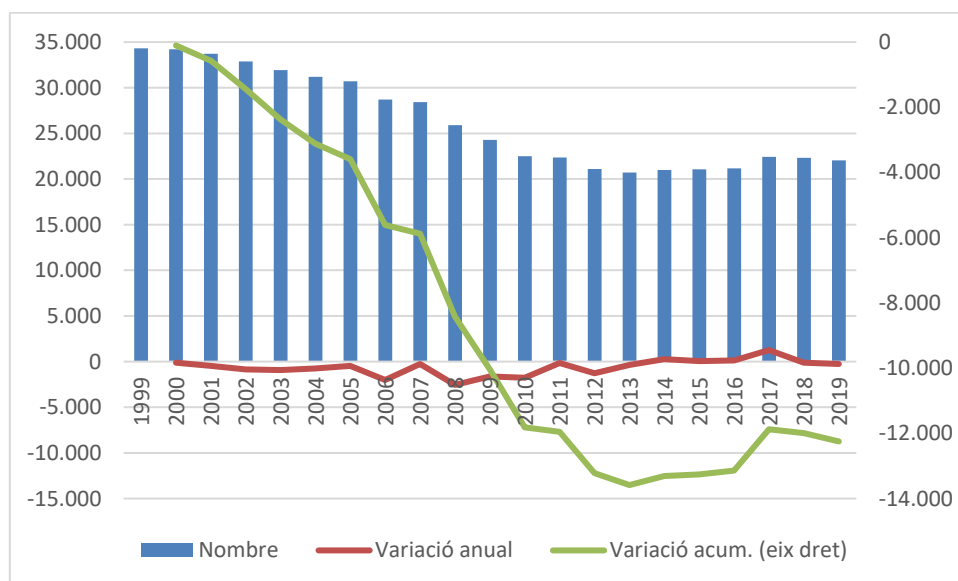
Font: INE i PIMEC

3.2 Empreses i ocupació manufacturera a Catalunya

El teixit actual que es dedica a Catalunya a la fabricació manufacturera el formen 22.055 empreses, organitzacions que compten amb personal assalariat (no hi incloem les empreses sense assalariats). Aquesta dada, que correspon a l'exploració que fem per elaborar l'*Anuari de la pime catalana*, fa referència al 2019. Vint-i-un anys abans, el nombre d'empreses manufactureres es xifrava en 34.303.

Una caiguda tan substancial com aquesta es va produir de manera sostinguda fins al 2013, any en què el registre marca un mínim de 20.717 empreses, unes 13.500 menys que catorze anys abans (gràfic 5). Això vindria a representar un ritme en certa manera alarmant de prop de 1.000 empreses manufactureres menys cada any. Tanmateix, les caigudes més fortes es produeixen en fases del cicle antagòniques: el 2006, en plena fase expansiva de l'economia, l'estoc d'empreses baixa en 2.027 empreses; el 2008, any en què es declara la crisi, el nombre baixa en 2.547. Els anys 2009, 2010 i 2012 es produeixen fortes caigudes, superiors a les 1.000 empreses menys cada any.

Gràfic 5. Evolució del nombre d'empreses manufactureres a Catalunya 1999-2019

Del 2013 ençà, el nombre d'empreses manufactureres s'ha estabilitzat, amb una lleugera tendència global a la recuperació i amb un any (el 2017) en què el teixit va créixer molt, en 1.262 empreses, per bé que els dos anys següents va baixar en 115 empreses (2018) i en 254 (2019).

En el conjunt del període considerat, el teixit empresarial català acaba comptant amb 12.248 empreses manufactureres menys respecte al 1999, un 35,7% de les que hi havia llavors (taula 3, on es dona el nombre d'empreses manufactureres al principi i al final del període, així com en els anys que podem considerar com de final de cicle).

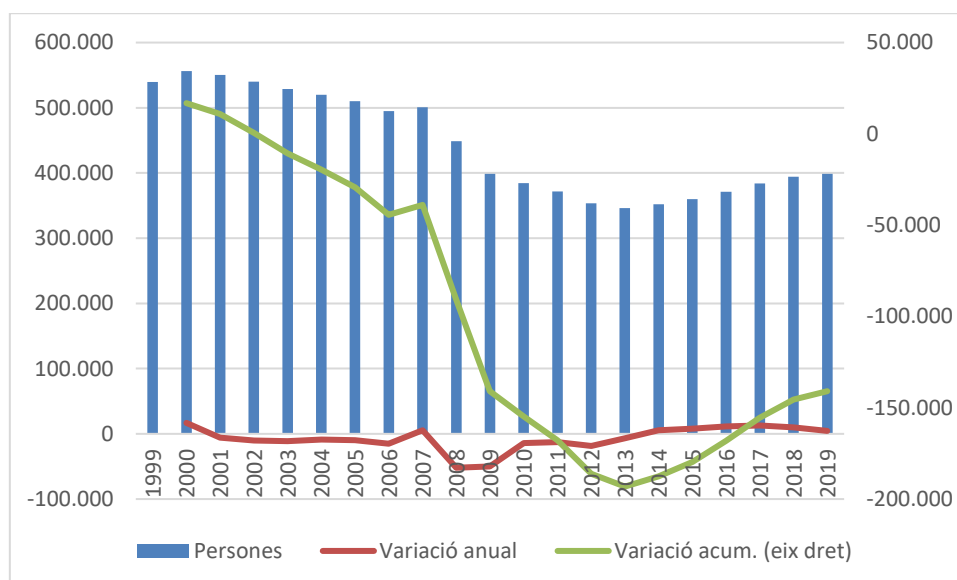
Taula 3. Evolució del nombre d'empreses manufactureres a Catalunya 1999-2019

<u>Any</u>	<u>Nombre d'empreses</u>	<u>Variació acumulada des de 1999</u>
1999	34.303	
2008	25.883	-8.420
2013	20.717	-13.586
2019	22.055	-12.248

Pel que fa als treballadors ocupats en el sector manufacturer, també s'ha produït una caiguda important dels efectius, per bé que no tan acusada com en el nombre d'empreses. En aquest cas, les caigudes més grans d'ocupació es concentren en el subperíode 2008-2013, quan l'economia passa per una forta crisi pràcticament en tots els àmbits. Es produeixen reduccions d'ocupació en el sector superiors als 50.000 llocs de treball anuals, tant el 2008 com el 2009, que venen seguides de reduccions anuals compreses entre els 13.000 i els 18.000 llocs del 2010 al 2012, ambdós inclosos (gràfic 6).

A partir del 2014, tots els anys enregistren un augment d'ocupació en la manufactura, per bé que d'intensitats (més de 10.000 ocupats més cada any el 2016, 2017 i 2018) que no arriben a compensar, ni de bon tros, les fortes caigudes anteriors.

Gràfic 6. Evolució del nombre d'empleats en empreses manufactureres a Catalunya 1999-2019

En el conjunt del període, l'ocupació manufacturera catalana acaba comptant amb 140.932 empleats menys respecte al 1999, un 26,1% dels que hi havia (taula 4).

Taula 4. Evolució del nombre d'empreses manufactureres a Catalunya 1999-2019

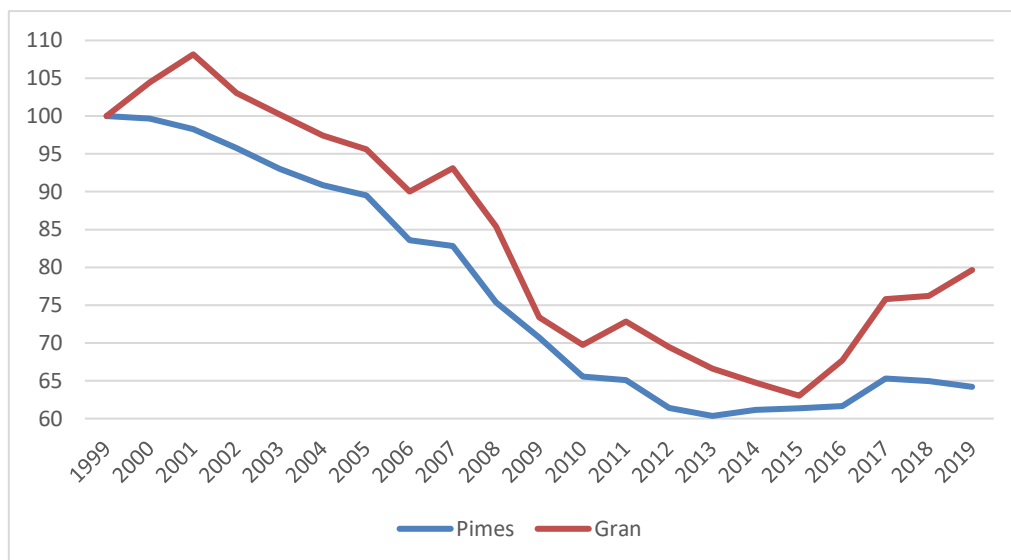
<u>Any</u>	<u>Empleats</u>	<u>Variació acumulada des de 1999</u>
1999	539.534	
2008	448.693	-90.841
2013	346.370	-193.163
2019	398.602	-140.932

3.3 Evolució de les grans empreses i les pimes manufactureres

En el punt anterior ens hem referit al conjunt d'empreses manufactureres, que inclouen les pimes i les grans (250 treballadors i més). En nombre d'empreses estem parlant a Catalunya de dos grups clarament desproporcionats: de les 22.055 empreses manufactureres del 2019, 21.868 són pimes (99,1%) i 187 són grans empreses.

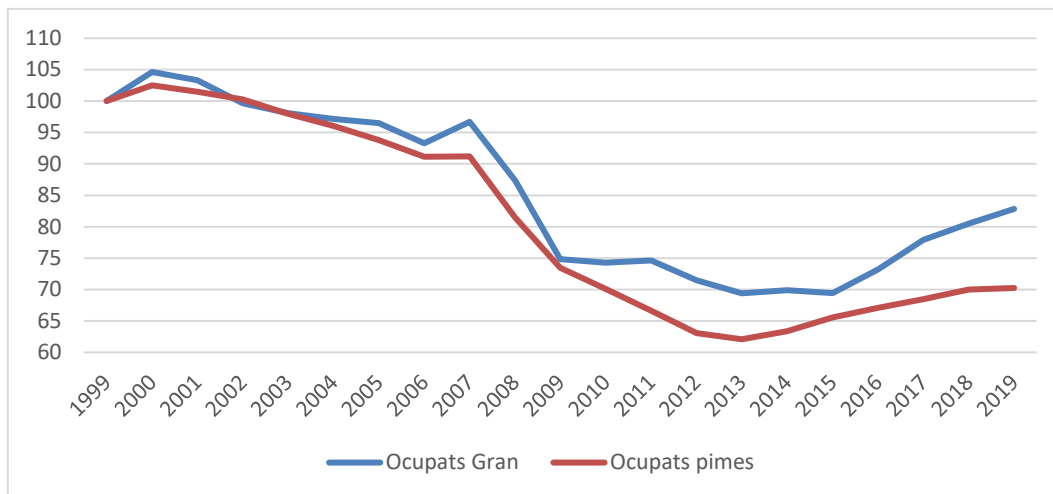
Tanmateix, l'evolució en nombre d'unes i altres durant el període considerat utilitzant números índex amb base 1999 (=100) no és gaire diferent, tal com es pot comprovar en el gràfic 7. El punt més baix de les pimes és el 2013 i el de les grans, el 2014 (148 empreses). A partir de 2016 el nombre de grans empreses manufactureres creix més que el de pimes.

Gràfic 7. Evolució del nombre de pimes i de grans empreses manufactureres 1999-2019
(1999=100)

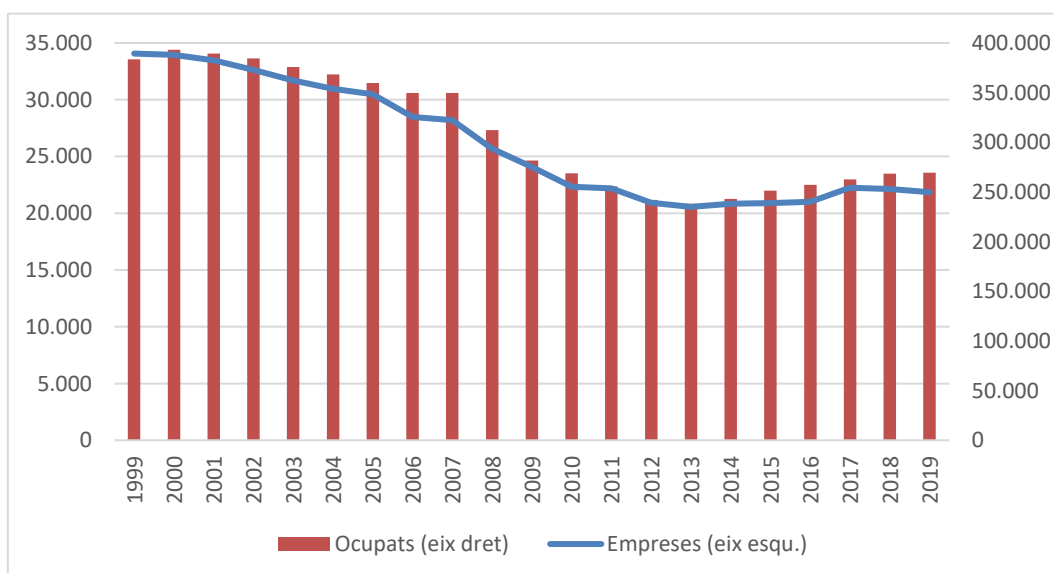
En l'àmbit dels ocupats a les pimes i a les grans empreses manufactureres, l'evolució (en números índex) segueix un patró semblant a l'anterior, amb la diferència substancial que les grans (0,9% de les empreses) representen pràcticament un terç del global d'ocupació (gràfic 8).

Gràfic 8. Evolució dels empleats en pimes i en grans empreses manufactureres 1999-2019
(1999=100)

Més específicament, el comportament del conjunt de pimes manufactureres catalanes es presenta en el gràfic 9, que conté el nombre absolut d'empreses i el nombre absolut d'empleats en el període considerat. Com ja hem indicat anteriorment, en pimes manufactureres hem passat de 34.000 a 22.000, i de 384.000 empleats a 269.000. En síntesi, caiguda sostinguda fins al 2013 i lleugera recuperació posterior.

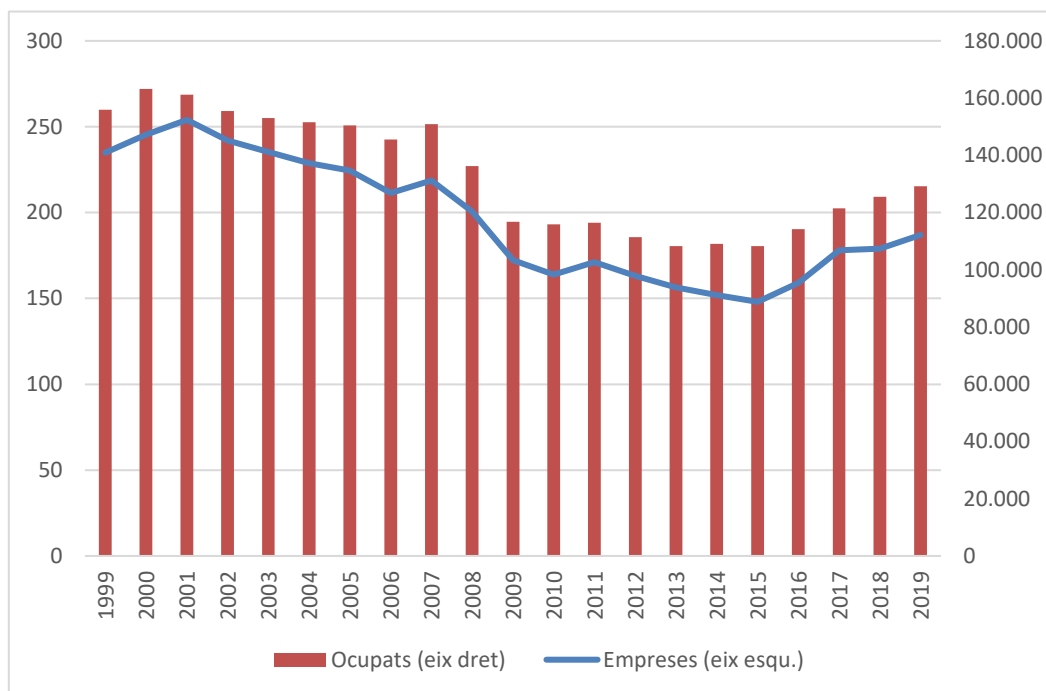
Gràfic 9. Evolució del nombre de pimes i dels seus empleats en la manufacturera 1999-2019
(empreses eix esquerre i empleats eix dret)

Pel que fa a la gran empresa manufacturera, a Catalunya l'evolució del seu nombre i dels ocupats queda recollida en el gràfic 10 que segueix. El nombre d'ocupats màxims s'enregistra l'any 2000 (163.000 llocs de treball) i el mínim, el

2013 i el 2015 (amb 108.000). Després es recupera fins al 129.000 de l'any 2019.

Gràfic 10. Evolució del nombre de grans empreses manufactureres i empleats 1999-2019
(empreses eix esquerre i empleats eix dret)

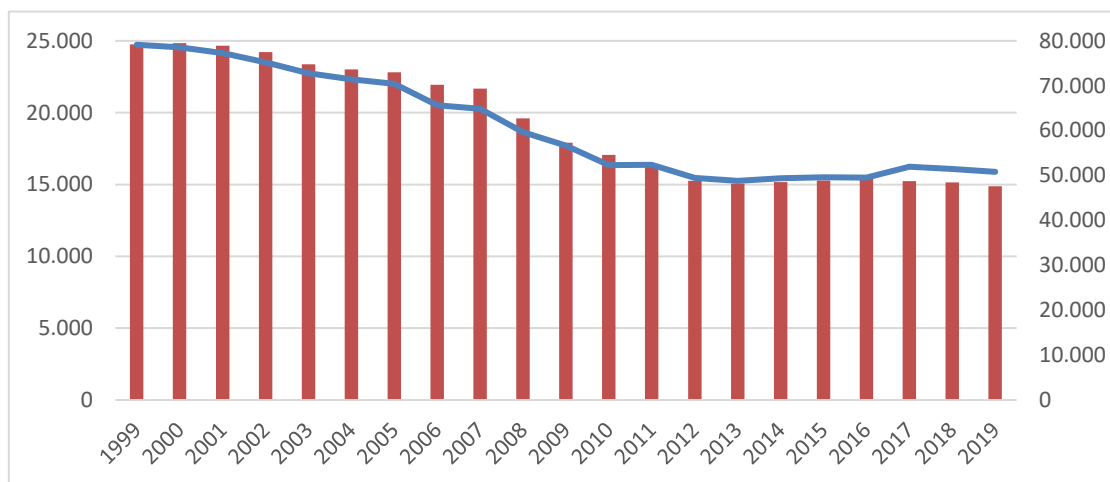

3.4 Evolució de les pimes manufactureres per categoria de dimensió

En aquest apartat centrem l'atenció en les pimes manufactureres en el període 1999-2019, tot distingint entre les tres categories habituals de dimensió empresarial: microempresa (1-9 empleats), petites (10 a 49 empleats) i mitjanes (50 a 249 empleats). El detall de nombre d'empreses i d'ocupats per cada una de les tres categories queda recollit en els gràfics que es presenten a continuació.

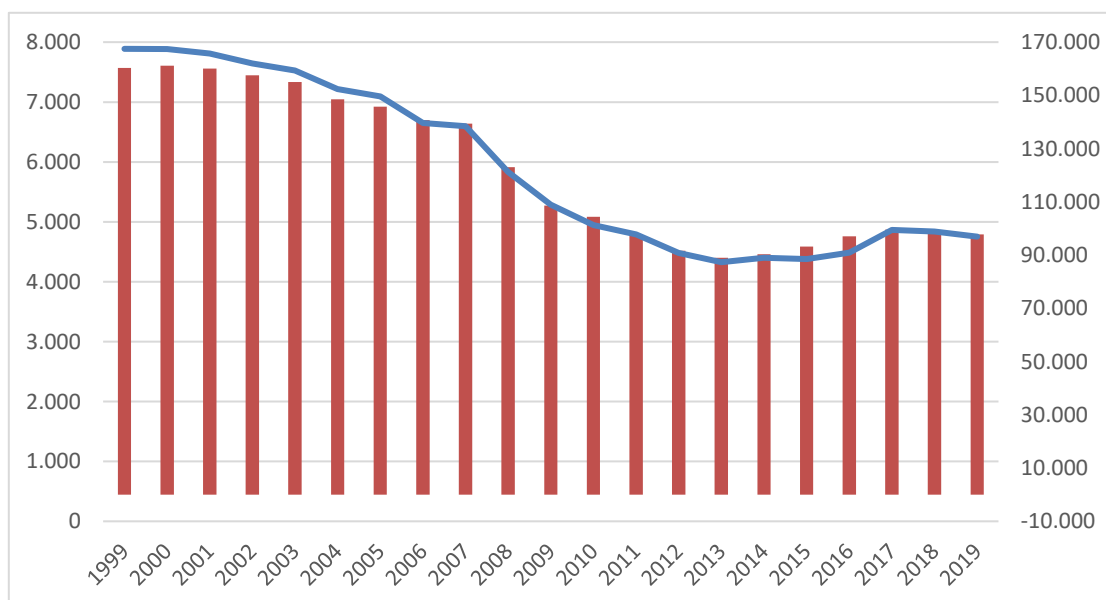
Les microempreses són el col·lectiu més nombrós de pimes i el que més redueix també en valors absoluts el seu nombre al llarg del període considerat. El 1979 hi havia 24.729 microempreses manufactureres a Catalunya; el 2009 n'hi havia 8.840 menys, és a dir, un 36% menys (gràfic 11). L'ocupació ha seguit una pauta semblant, en passar-se de 79.202 empleats a 47.634, una caiguda del 40%. El guix de la davallada es va produir, com es pot observar al mateix gràfic, entre el 2002 i el 2013, o sigui, tant en fase econòmicament expansiva com en fase recessiva. Posteriorment, tant el nombre de microempreses manufactureres com el nombre dels seus ocupats s'ha mantingut en uns nivells entre l'estabilitat i una certa recuperació.

Gràfic 11. Evolució del nombre de micrompriques manufactureres i empleats 1999-2019
(empreses eix esquerre i empleats eix dret)

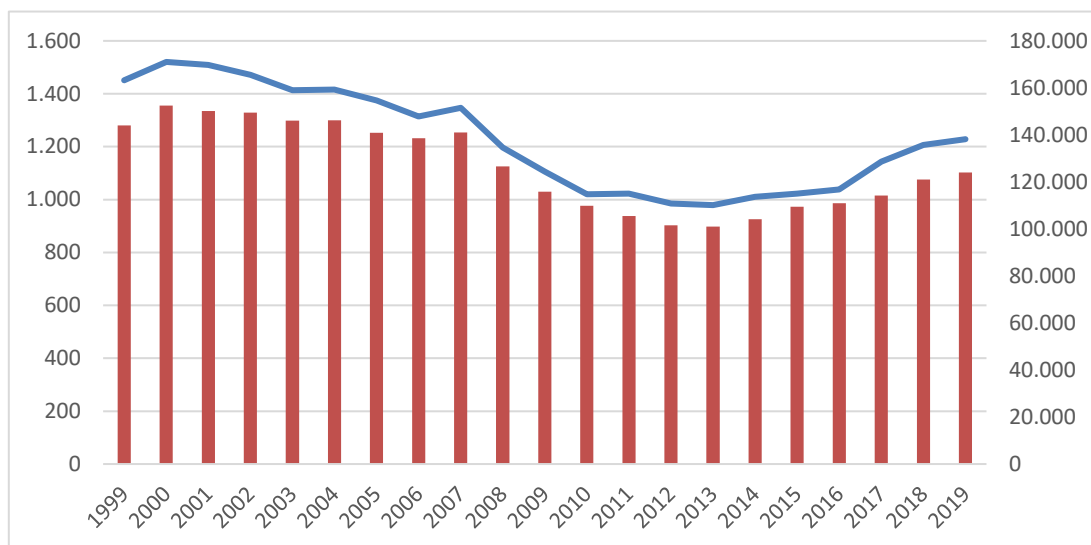
Les petites empreses manufactureres arrencaven el període considerat amb 7.888 organitzacions i l'acabaven amb 4.751, una caiguda del 40% (molt semblant a la de l'ocupació, que passa de 160.342 llocs de treball a 97.754). La davallada és especialment acusada en el subperíode 2008-13, de la gran crisi. Després, tant empreses com ocupats mostren una certa recuperació (gràfic 12).

Gràfic 12. Evolució del nombre d'empleats en empreses manufactureres a Catalunya 1999-2019
(empreses eix esquerre i empleats eix dret)

Pel que fa a la mitjana empresa manufacturera, a Catalunya el 1999 n'hi havia 1.451, que donaven feina a 144.007 persones. Vint anys després les empreses són 1.228 i els empleats, 124.030. Les caigudes, per tant, són del 14-15%, amb la seqüència que recull el gràfic 13, les més baixes de les tres categories de pime.

Gràfic 13. Evolució del nombre d'empleats en mitjanes empreses manufactureres 1999-2019
(empreses eix esquerre i empleats eix dret)

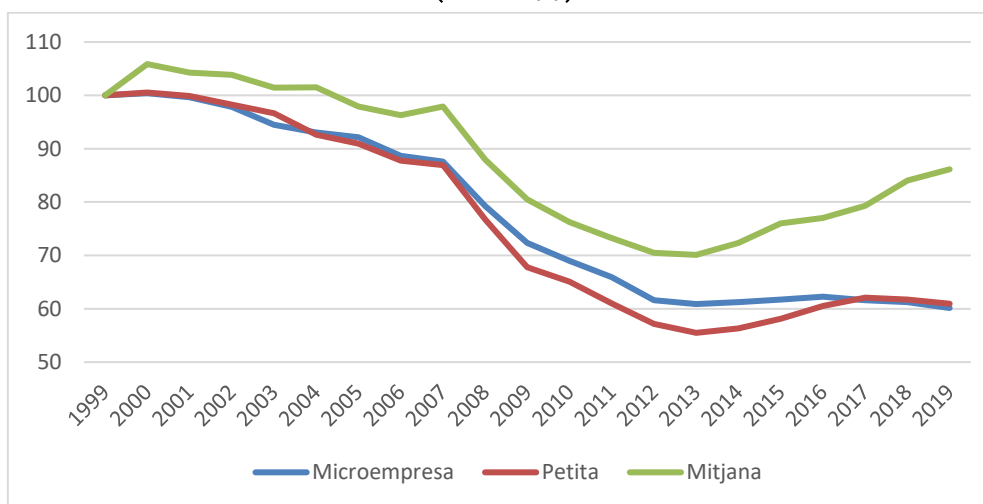
A manera de resum comparatiu del comportament de les tres categories d'empreses manufactureres, en matèria de nombre d'unitats (empreses) les que relativament més han caigut han estat les petites empreses, i les que menys ho han fet, les mitjanes, precisament les que en fase de recuperació posterior al 2013 més augmenten (gràfic 14).

Gràfic 14. Evolució del nombre de pimes manufactureres Catalunya 1999-2019, per dimensió
(1999=100)

Any	Microempresa	Petita	Mitjana
1999	100	100	100
2000	98	100	105
2001	95	98	104
2002	92	95	102
2003	88	92	98
2004	85	90	97
2005	82	88	95
2006	80	85	92
2007	81	84	93
2008	75	75	82
2009	70	68	75
2010	66	63	70
2011	66	61	70
2012	62	58	68
2013	61	55	67
2014	62	56	69
2015	62	56	70
2016	62	57	71
2017	65	61	78
2018	64	61	83
2019	64	60	84

Respecte a l'ocupació, l'evolució de les tres categories de manufactures presenta un perfil bastant semblant al del nombre d'empreses, tal com es pot comprovar al gràfic 15.

Gràfic 15. Evolució del nombre d'empleats en empreses manufactureres, per dimensió 1999-2019
(1999=100)

4 Dos factors que ajuden a explicar la reducció d'empreses i d'ocupació

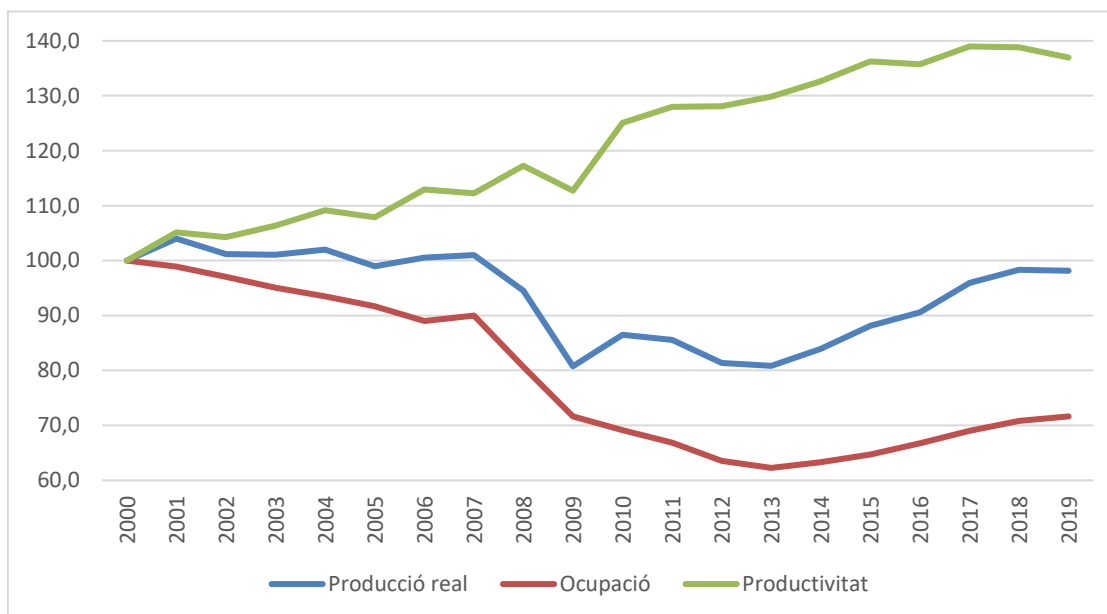
4.1 Augment de la productivitat del treball

En el que portem de segle XXI, hem vist que la producció manufacturera real a Catalunya creixia lleugerament fins al 2007, s'enfonsava fins al 2013 i, a partir d'aquest punt, entrava en fase de recuperació fins a assolir, els anys 2018 i 2019, uns nivells de producció semblants als del 2007.

En paral·lel, l'ocupació en el sector queia moderadament fins al 2008, s'enfonsava fins al 2013 i a partir de llavors es recuperava lleugerament fins al 2019, darrer any amb el qual operem en aquest treball. Tanmateix, l'evolució de l'ocupació industrial ha tingut al llarg del període un comportament més negatiu que el de la producció real. Això vol dir que la productivitat del treball en el sector manufacturer ha augmentat, la unitat de producte obtinguda per cada persona empleada ha estat progressivament més gran.

Això es pot observar en el gràfic 16, on es representa com ha evolucionat la producció, l'ocupació i la productivitat. Aquesta és, al llarg dels darrers 5 anys, entre un 36 i un 39% superior a la que s'enregistrava vint anys enrere.

Gràfic 15. Evolució de la productivitat al sector manufacturer 2000-2019
(2000=100)

Font: Elaboració pròpia a partir d'Idescat i de PIMEC

Aquest creixement de la productivitat manufacturera és degut a factors molt diversos, entre els quals l'automatització de processos i l'externalització de funcions, aspecte aquest darrer que tractem en el punt que segueix.

4.2 Serveis a les empreses

El panorama que queda descrit sobre com ha evolucionat el teixit productiu manufacturer català en el que portem de segle pot resultar desencoratjador i en certa manera una constatació feaent de la desindustrialització del país. És evident que hi ha moltes menys empreses i molts menys ocupats en la manufactura. Tanmateix, el VAB que genera el sector era estable en termes reals des del 2000 fins al 2007, va patir unes fortes caigudes fins al 2013, i es va recuperar progressivament fins a assolir, el 2019, els nivells del 2007 (veure epígraf 3 d'aquest INFORMES). L'any 2020 és excepcional per raó d'una pandèmia que ha alterat tota l'economia catalana i els seus registres estadístics.

L'evolució del teixit de pimes manufactureres a Catalunya no es pot valorar sense tenir en compte la irrupció progressiva i amb una força extraordinària d'un nou competidor a escala mundial, en uns mercats cada vegada més globalitzats (veure epígraf 2 d'aquest document). Tampoc es pot valorar sense tenir en compte el gran dinamisme que ha experimentat el sector exportador català, malgrat que no forma part d'aquest Informe.

Adicionalment, la caiguda del nombre d'empreses i d'ocupats a la manufactura catalana també es podria vincular a la progressiva especialització que s'ha vingut produint entre les empreses. Moltes activitats que abans estaven integrades dintre d'una mateixa organització industrial, han passat a ser contractades a empreses especialitzades. Des del transport fins a serveis administratius, passant per seguretat, neteja, disseny, comercialització, R+D, formació, i un llarg etcètera, moltes empreses industrials han optat per externalitzar serveis i encarregar-los a especialistes.

El tema ha estat objecte d'estudis aplicats a Catalunya per part d'alguns autors, i ha donat lloc al concepte de "nova indústria", que no és altre que la indústria tradicional recollida pels codis de CCAE clàssics, més les activitats de serveis que es fan en aquesta indústria.¹ Segons els autors, el sector industrial conceptualment ampliat vindria a significar la meitat o més de la producció global de l'economia catalana. En conseqüència, s'afirma, Catalunya continua essent una economia industrial, amb nous actors, amb noves divisions del treball per organitzacions, però descansant sobretot en la manufacturera, podem afegir nosaltres.

Amb la finalitat d'il·lustrar amb dades què pot significar i com ha evolucionat aquest bloc d'activitats que estan al servei de la indústria, hem recollit de les nostres sèries estadístiques de base (*Anuari de la pime*), quina evolució han tingut en el període 1999-2019 els serveis a les empreses². Aquest grup d'activitat inclou els següents codis de la CCAE-09:

- Edició (58)
- Serveis de tecnologies de la informació (62)
- Serveis d'informació (63)
- Activitats jurídiques i de comptabilitat (69)
- Activitats de les seues centrals; activitats de consultoria de gestió empresarial (70)
- Serveis tècnics d'arquitectura i enginyeria; assajos i anàlisis tècniques (71)
- Recerca i desenvolupament (72)
- Publicitat i estudis de mercat (73)
- Altres activitats professionals, científiques i tècniques (74)
- Activitats relacionades amb l'ocupació (78)

¹ Veure per exemple 1) Baró, E. i Villafaña, C. (2009): "La nova indústria: el sector central de l'economia catalana". *Papers d'Economia industrial* núm. 26. Observatori de Prospectiva Industrial. Departament d'Innovació, Universitat i Empresa; i 2) Poveda, C. (2015): "La nova indústria. Actualització de les dades a partir de les taules input-output de Catalunya". *Articles d'Economia industrial* 03, Departament d'Empresa i Ocupació.

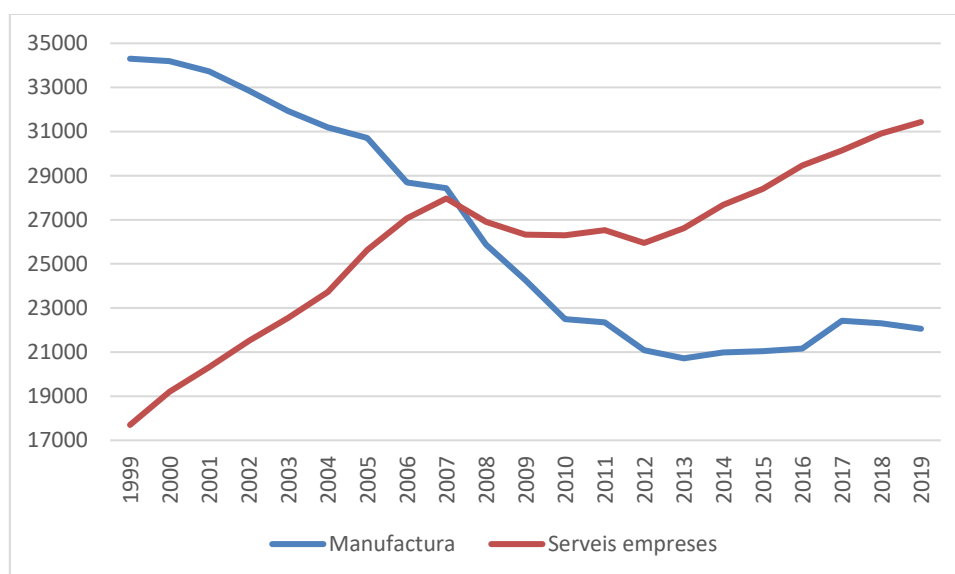
² Hi ha moltes altres activitats que es justifiquen (almenys en part) pel sector industrial, com per exemple el transport de mercaderies, l'emmagatzematge, el comerç a l'engròs; o bé activitats que tenen com a destinataris importants la indústria, com els serveis financers i d'assegurances.

- Activitats de seguretat i investigació (80)
- Serveis a edificis i activitats de jardineria (81)
- Activitats administratives d'oficina i altres activitats auxiliars a les empreses (82)

Òbviament hi ha activitats d'aquestes que no tenen com a clients exclusius la indústria, sinó també altres serveis, la construcció o el sector agrari. Tanmateix, atès el protagonisme de la indústria i tan sols a efectes de posar en relleu la implantació i consolidació de l'especialització productiva amb efectes sobre els registres estadístics industrials, recollim a continuació quina evolució han tingut les empreses de serveis a les empreses i els seus ocupats, en comparació amb les empreses manufactureres i els seus ocupats que hem vist al llarg d'aquest INFORMES.

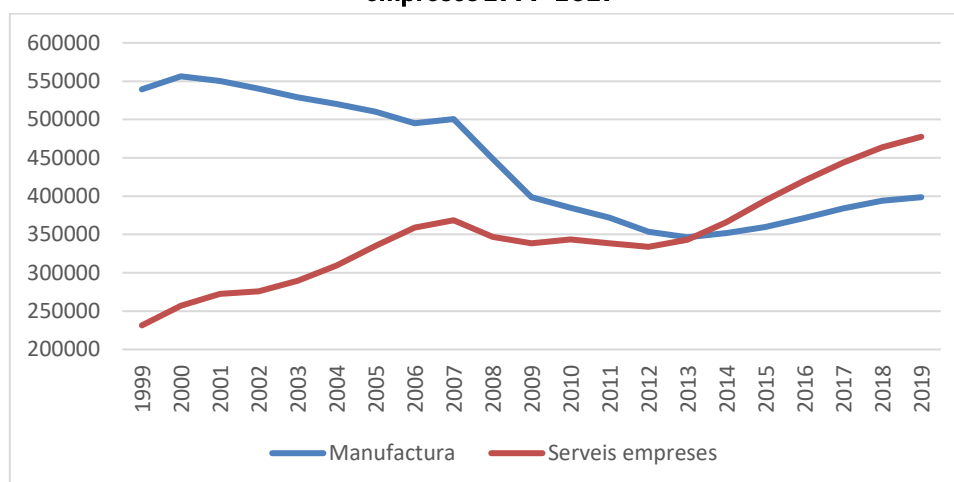
El nombre d'empreses de l'activitat que a l'*Anuari de la pime catalana* titulem "Serveis a les empreses" ha seguit l'evolució que recull el gràfic 17. Com es pot observar, s'ha passat d'unes 18.000 empreses el 1999, a més de 31.000 el 2019. El creixement més important es produeix fins al 2007, després s'estanca i torna a créixer de manera sostinguda a partir del 2013. El contrast amb l'evolució de les empreses manufactureres, que també hem inclòs al mateix gràfic, és evident: té la forma de tisora (mateix gràfic).

Gràfic 17. Evolució del nombre d'empreses manufactureres i de serveis a les empreses 1999-2019

Pel que fa als ocupats a les manufactures i als serveis a les empreses, mentre les primeres baixen els segons pugen. El 2013 hi ha tants ocupats als serveis a les empreses com a les indústries manufactureres; a partir d'aquest any, els serveis les superen en situar-se (2019) en més de 477.000 empleats, mentre que les manufactures es queden per sota dels 400.000 (gràfic 18).

Gràfic 18. Evolució del nombre d'empleats en empreses manufactureres i als serveis a les empreses 1999-2019

5 Conclusions

L'evolució del sector industrial manufacturer català al llarg del període 1999-2019 presenta un panorama alhora inquietant i esperançador.

La inquietud ve de la pèrdua de 12.248 empreses i 140.932 llocs de treball entre 1999 i 2019. La dimensió més castigada ha estat la microempresa i la petita empresa. La mitjana i la gran empresa manufacturera ho han fet una mica millor, en un període en què hi ha hagut crisis globals (la desencadenada el 2008), l'aparició de nous actors industrials (destaca la Xina), una progressiva globalització de mercats i sistemes productius, i la gradual terciarització del consum (i per tant de l'oferta), entre altres.

Esperançador perquè malgrat tot som davant un sector que aporta entre 35.000 i 40.000 de VA anual, que té darrere un país amb tradició i cultura industrial, amb capacitat de resiliència, innovador, automatitzat, que ha augmentat prop d'un 40% la productivitat del treball i ha generat una gran i dinàmica oferta de serveis a la producció (externalització de serveis).

L'Administració s'omple la boca de voler potenciar la indústria (voldria fer-la arribar al 25% directe del PIB). Els fons Next Generation són una oportunitat, el Pacte Nacional per a la Indústria, també. Calen més recursos, sí, però cal creure en la indústria i aplanar el camí en un sentit ampli: en FP, en tramitacions, en suport a la innovació, en treball en pràctiques, en preus de l'electricitat no discriminatoris, i un llarg etcètera. A PIMEC som fervents defensors d'una Catalunya industrial i animem a aprofundir molt més en les polítiques per no perdre pes, sinó augmentar-lo, en un sector crític per al progrés econòmic i social.

ANNEX: Nombre d'empreses manufactureres

	Nombre	Variació any anterior	Variació acumulada
1999	34.303		
2000	34.198	-105	-105
2001	33.727	-471	-576
2002	32.864	-863	-1.439
2003	31.926	-938	-2.377
2004	31.182	-744	-3.121
2005	30.714	-468	-3.589
2006	28.687	-2.027	-5.616
2007	28.430	-257	-5.873
2008	25.883	-2.547	-8.420
2009	24.268	-1.615	-10.035
2010	22.490	-1.779	-11.813
2011	22.350	-139	-11.953
2012	21.084	-1.266	-13.219
2013	20.717	-367	-13.586
2014	20.990	273	-13.313
2015	21.046	56	-13.257
2016	21.162	116	-13.141
2017	22.424	1.262	-11.879
2018	22.309	-115	-11.994
2019	22.055	-254	-12.248

Ocupats a les indústries manufactureres

	Persones	Variació any anterior	Variació acumulada
1999	539.534		
2000	556.356	16.822	16.822
2001	550.344	-6.012	10.810
2002	540.039	-10.305	505
2003	528.849	-11.190	-10.685
2004	519.978	-8.871	-19.556
2005	510.212	-9.766	-29.322
2006	495.123	-15.089	-44.411
2007	500.649	5.526	-38.885
2008	448.693	-51.956	-90.841
2009	398.573	-50.120	-140.961
2010	384.672	-13.901	-154.862
2011	371.865	-12.808	-167.669
2012	353.353	-18.511	-186.180
2013	346.370	-6.983	-193.163
2014	352.025	5.655	-187.509
2015	359.793	7.768	-179.741
2016	371.381	11.588	-168.153
2017	384.042	12.661	-155.492
2018	394.055	10.013	-145.479
2019	398.602	4.547	-140.932